

Conseqüències de la desamortització de 1836. Els nous propietaris, sorgits de la desamortització, d'arrel clarament burgesia, van continuar practicant l'*absentisme* i d'aquesta manera el camp espanyol, dominat ara des de la ciutat, no va ser objecte tampoc de grans millores. La *permanència de mà d'obra barata no va estimular la intensificació agrícola*.

En conseqüència l'augment de la demanda, que es va produir al llarg del segle XIX, es va satisfer, generalment, amb l'antic procediment d'*augmentar la superfície conreada amb noves rompudes*. Com a conseqüència d'això *el paisatge agrari va patir canvis notables*: a la Meseta, l'expansió es va fer a favor dels cereals, i a Catalunya i Andalusia a favor de la vinya, productes que van ser els més representatius del camp espanyol al segle passat.

Ara bé, la febre de rompuda va fer posar en conreu *terres molt poc productives*, que, malgrat la creixent utilització d'adobs, van fer baixar els rendiments globals, sobretot en el cas dels cereals. La baixa de rendiments va suposar un *encariment dels costos de producció*, fet que va dificultar, per no dir que impossibilitar, l'exportació. Els cerealistes castellans, abocats al mercat interior, es van convertir *en defensors a ultrança del proteccionisme*.

L'extensió dels conreus va implicar una *disminució de les terres de pastura i, en conseqüència, un descens de la ramaderia*. La llana, que des del segle XVI era la principal exportació espanyola, va cedir el seu lloc a la vinya i a la mineria de tal manera que a partir de 1841 es va haver de començar a importar llana.

Conseqüències socials de la desamortització.

La desamortització va afectar totes les classes socials.

El **clero** va rebre un cop molt dur: privat de la branca més poderosa que tenia (el clero regular), li van ser reduïts els efectius humans; i el clero secular va passar a dependre de la dotació econòmica que li pagava l'Estat.

La **gran noblesa** no va perdre la base econòmica (la gran propietat), en què es basava la seva influència social. Les seves propietats de tipus feudal es van convertir en propietats burgeses, però no les van transformar en empreses agràries modernes de tipus capitalista.

Al costat de la noblesa hi va créixer una classe de **grans terratinents**, formada per **burguesia** rica de les ciutats, que va invertir diners en la compra de terres del clero. Aquesta burgesia terratinent tampoc no va saber transformar les propietats en empreses modernes explotades segons els esquemes de rendibilitat propis del sistema capitalista. Es van convertir en terratinents absentistes que vivien de les rendes de les terres sense preocupar-se d'explotar-les.

L'explotació dels latifundis va continuar en mans de **grans arrendataris**, que, especialment a Andalusia, van abandonar el sistema de sots-arrendament a pagesos petits i es van estimar més dedicar les terres a **grans conreus extensius**, que resultaven rendibles només gràcies a l'abundància de mà d'obra barata (els jornalers).

Els **pagesos conreadors** que van disposar d'una quantitat de diners van comprar algunes finques que es van posar en venda durant la desamortització. Però no era gaire corrent que el pagès conreador pogués acumular prou diners per comprar terres.

Als conreadors arrendataris o sots-arrendataris sovint se'ls va empitjorar la situació; de vegades els nous propietaris els posaven unes condicions més dures del contracte

d'arrendament; unes altres vegades cancel·laven els contractes perquè s'estimaven més tractar amb grans arrendataris que conreaven moltes terres amb l'ajut de jornalers.

El percentatge de **pagesos jornalers** va augmentar en part gràcies al creixement de la població i en part gràcies a l'anul·lació de molts contractes d'arrendament amb petits conreadors. I la seva situació va empitjorar encara més quan van quedar privats del dret de fer servir les terres comunals. D'aquesta manera es van convertir en uns proletaris que depenien d'uns sous molt baixos i que passaven per llargs períodes d'atur.

El procés desamortitzador va resultar el primer entrebanc per a la industrialització, ja que va desviar capital que s'haurien pogut invertir en la indústria.